

Vabariigi Valitsuse istungi protokollis märgitava otsuse „Nende tegevuste loetelu, milleks võib kasutada Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelisi vahendeid, heakskiitmine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Rahandusminister teeb ettepaneku kiita 2025. aasta detailvaates ning perioodi 2024-2028 koondvaates heaks nende tegevuste loetelu, milleks võib kasutada Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelisi vahendeid ning avaldada loetelu Rahandusministeeriumi veebilehel.

Ettepaneku aluseks on Riigikogus vastu võetud 2025. aasta riigieelarve seadus ja kehtiv riigi eelarvestrateegia 2025-2028 (vt täpsemalt ptk 2.1). Lisaks kajastatakse tegevuste loetelus:

- laia riigikaitse ja elanikkonnakaitse investeringuvajaduste kava täiendava rahastamisotsuse jaotus valitsemisalade vahel (vt täpsemalt ptk 2.2);
- Kultuuriministeeriumi valitsemisala tegevuse „Kultuuri ja spordi suursündmuste meede“ 2025. aasta eelarve suurendamine 872 477 eurot Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbeta vahendite arvelt (vt täpsemalt ptk 2.3);
- Kliimaministeeriumi valitsemisalale 4 820 000 euro lisandumine 2025. aastasse Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbeta vahendite arvelt AS-le A. L. A. R. A. investeringu- ja tegevustoetuse maksmiseks (vt täpsemalt ptk 2.4).

Laiapindse riigikaitse lisarahastuse jaotus ning Kultuuriministeeriumi ja Kliimaministeeriumi lisavahendite vajadused polnud 2025. aasta riigieelarve seaduse eelnõu koostamisel ning riigi eelarvestrateegia 2025-2028 kinnitamisel veel teada.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna finantstalituse analüütik Triin Käpp (tel. 5885 1485, e-post: triin.kapp@fin.ee) koostöös Riigikantselei julgeoleku ja riigikaitse koordinatsioonibürooga ning lähtudes Kultuuriministeeriumi esitatud taotlusest ja Kliimaministeeriumi Vabariigi Valitsusele arutamiseks ette valmistatud materjalidest.

2. Eelnõu sisu

Vastavalt riigieelarve seaduse § 58 lõikele 1¹ võib Vabariigi Valitsus Vabariigi Valitsuse reservi koosseisus ette näha sihtotstarbelisi vahendeid Vabariigi Valitsuse heakskiidetud tegevuste rahastamiseks. Tegevused, milleks võib kasutada Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelisi vahendeid, kiidab Vabariigi Valitsus heaks istungi protokollis märgitava otsusega.

Vabariigi Valitsuse 31. juuli 2014. a määruse nr 123 „Vabariigi Valitsuse reservist vahendite eraldamise ja eraldatud vahendite kasutamise kord“ § 3 lõike 3 kohaselt tuleb sihtotstarbeliselt

Vabariigi Valitsuse heaks kiidetud tegevuste rahastamiseks vahendite eraldamise taotluse esitamisel viidata Vabariigi Valitsuse otsusele, millega on tegevuse rahastamine heaks kiidetud.

Vabariigi Valitsus on viimati muutnud loetelu nendest tegevustest, milleks võib kasutada Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelisi vahendeid, oma 2024. aasta 21. novembri istungil (protokoll nr 57, päevakorrapunkt nr 13). Nimetatud loetelu hõlmab detailvaates 2024. aasta tegevusi ja eelarveid ning perioodi 2023-2027 koondvaadet.

Vabariigi Valitsuse 2024. aasta 25. septembri istungil otsustati algatada 2025. aasta riigieelarve seaduse eelnõu ja esitada see Riigikogule (päevakorrapunkt 10). Seaduseelnõu seletuskirja oli lisatud ka Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbeliste vahendite jaotus tegevuste lõikes perioodil 2024-2028 (seletuskirja lisa 5). Riigikogu võttis 2025. aasta riigieelarve seaduse vastu 2024. aasta 11. detsembril, misjärel on Vabariigi Valitsusel vajalik reservist vahendite eraldamise võimaldamiseks kinnitada loetelu nendest tegevustest, milleks võib kasutada Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelisi vahendeid, 2025. aasta detailvaates ning perioodi 2024-2028 koondvaates, arvestades järgmistes alapeatükkides kirjeldatud muudatusi.

2.1 Muudatused 2025. aasta riigieelarve seaduse eelnõu menetlemisel Riigikogus

2025. aasta riigieelarve seaduse eelnõu lugemiste vahel Riigikogus esitati järgmised Vabariigi Valitsuse reservi muudatusettepanekud, mis mõjutavad nende tegevuste loetelu, milleks võib kasutada Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelisi vahendeid:

- Kliimaministeeriumi valitsemisala sihtotstarbelise tegevuse „Õigusaktidest tulenevad meetmed“ eelarvest suunati **111 564 eurot** püsivalt Kliimaministeeriumi valitsemisala eelarvesse Transpordiametile 17.06.2024 jõustunud Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusest tulenevate kohustuste rakendamiseks.
- Rahandusministeeriumi valitsemisala suunas **1 481 128 eurot** ja Siseministeeriumi valitsemisala **1440 eurot** üleriigilise sihtotstarbelise tegevuse „Riigiasutuste rendimaksed“ eelarvesse seoses nelja riigimaja (Pärnu, Jõhvi, Rakvere, Viljandi) ühtse rendilepingu mitte rakendumisega RKAS ja Rahandusministeeriumi vahel, millest tulenevalt uuendas RKAS riigimajade rendimaksete prognoose. Samal põhjusel suunati eelnimetatud üleriigilise tegevuse eelarvest **1 386 868 eurot** valitsemisalade eelarvetesse, sh:
 - Kliimaministeeriumi valitsemisalale 619 758 eurot;
 - Kultuuriministeeriumi valitsemisalale 7337 eurot;
 - Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalale 126 194 eurot;
 - Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalale 563 954 eurot ja
 - Sotsiaalministeeriumi valitsemisalale 69 625 eurot.
- Üleriigilise sihtotstarbelise tegevuse „Riigiasutuste rendimaksed“ eelarvest suunati **122 039 eurot** Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala eelarvesse seoses Põllumajandus- ja Toiduameti RKAS üüride kokkuhoiuga Tallinnas Väike-Paala 3 hoones.

- Üleriigilise sihtotstarbelise tegevuse „Projektidele jaotamata vahendid teadus- ja arendustegevusteks“ eelarvest suunati **8 922 700 eurot** valitsemisalade eelarvetesse konkurentsipõhiste teadus- ja arendustegevuse projektide jätkamiseks 2025. aastal, sh:
 - Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalale 2 690 000 eurot projekti „Tulevikukindla andmemajanduse ökosüsteemi mudel ja taristulised lahendused andmete turvaliseks haldamiseks, käitlemiseks ja väärindamiseks“ rahastamiseks;
 - Kaitseministeeriumi valitsemisalale 330 000 eurot sihtasutuse CR14 küberharjutusvälja salajase võimekuse projekti ja 1 300 000 eurot krüptograafiliste turbelahenduste hindamisvõimekuse loomise projekti rahastamiseks;
 - Kliimaministeeriumi valitsemisalale 2 008 000 eurot projekti "Fosforiidi ja kaasnevate ressursside uuring" rahastamiseks;
 - Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalale 652 200 eurot projekti „Põllukultuuride väetamisnormatiivide nüüdisajastamine“ rahastamiseks;
 - Sotsiaalministeeriumi valitsemisalale 650 000 eurot Vähi Ennetuse, Diagnostika, Ravi ja Teaduse Tippkeskuse asutamiseks ja 100 000 eurot Digital Europe programmi 1 miljoni genoomi rakendusprojektiks;
 - Välisministeeriumi valitsemisalale 1 082 500 eurot välis- ja julgeolekupoliitika teadus- ja arendustegevuseks Venemaa, Aasia ja Arktika suunal ning 110 000 eurot Eesti välis- ja julgeolekupoliitika ning diplomaatia ajaloo projekti rakendamiseks.

2.2 Laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse investeringuvajadused

Eestis on kriise lahendavate või lahendamist toetavate asutuste suutlikkust arendatud rahuaegseteks, väikese ulatuse või mõjuga kriise silmas pidades.

2022. aastal halvenenud julgeolekukeskkond tõstas vajaduse sõjalise kaitse kuludele sarnaselt tagada riigi eelarvestrateegias püsirahastus laiapindse riigikaitse, sh elanikkonnakaitse arendamiseks. Vajadus sõnastati aprillis 2023 allkirjastatud koalitsioonileppes ja tehti Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis ülesandeks riigisekretärile, täpsemalt: töötada koostöös kõigi ministeeriumitega välja laia riigikaitse, sh elanikkonnakaitse investeringuvajaduste kava ettepanek.

Valitsuskabineti 2024. aasta 12. septembri ja 17. septembri nõupidamistel andis Riigikantselei ülevaate koostöös ministeeriumidega koostatud mittesõjalise riigikaitse investeringuvajaduste kava ettepanekust. Informatsioon võeti teadmiseks.

Vabariigi Valitsus otsustas 2025. aasta riigieelarve ja riigi eelarvestrateegia 2025-2028 koostamisel eraldada täiendavad **219 mln eurot** laia riigikaitse, et aastatel 2025-2027 tõsta riigi valmisolekut erinevateks kriisideks.

Lai riigikaitse lisarahastusega viiakse ellu koalitsioonileppe riigikaitse ja laiapindse julgeoleku investeringute programm. Ennekõike keskendutakse terviklike võimete arendamisele sellisel, et olema oleks nii inimesed, väljaõpe, vahendid, varud kui ka taristu.

Kuna Saatse saapa ümbersõitude väljaehitamist (2,7 miljonit eurot) on plaanis alustada 2025. aasta alguses RKAS juhtimisel, siis planeeriti vastav kulu otse RKAS eelarvesse. Ümbersõitude valmides ei pea tulevikus läbima Venemaa Föderatsiooni territooriumil paiknevaid teelõike.

Samuti on juba välja ehitamisel Sisekaitseakadeemia arenduse esimene etapp, mille kulu planeeriti otse RKAS eelarvesse (22,7 miljonit eurot).

Eelnevast tulenevalt oli valitsemisalade vahel jaotatav riigikaitse ja laiapindse julgeoleku investeeringute programmi kogumaht 193,6 mln eurot, millest planeeriti RES 2025-2028 rahastamiskavas Vabariigi Valitsuse reservi ilma käibemaksuta 172 mln eurot.

Käesoleva Vabariigi Valitsuse otsusega kiidetakse tabelis 1 toodud jaotuses heaks üldnimetatud 172 055 613 euro detailsem jagunemine valitsemisalade vahel nende tegevuste loetelus, milleks võib kasutada Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelisi vahendeid:

Investeeringuvajaduste kava jaotus valitsemisalade kaupa				
Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Siseministeerium	18 214 926	92 238 318	23 058 542	133 511 786
Rahandusministeerium	506 800	506 800	506 800	1 520 400
Riigikantselei	802 753	1 992 040	625 606	3 420 399
Sotsiaalministeerium	0	23 380 552	1 217 051	24 597 603
Välisministeerium	242 037	1 045 032	321 548	1 608 617
Kultuuriministeerium	968 000	773 000	773 000	2 514 000
Regionaalministeerium	48 130	293 871	293 871	635 872
Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium	287 927	185 000	50 000	522 927
Justiitsministeerium	519 593	1 459 093	1 745 323	3 724 009
KOKKU	21 590 166	121 873 706	28 591 741	172 055 613

Tabel 1. Laia riigikaitse, sh elanikkonnakaitse täiendavate lisavahendite jaotus aastatel 2025–2027

Mitmed järgnevalt toodud võimetest on kasutatavad ka rahuajal ja väiksemates kriisides: ohuteavitus, meditsiini ja tervishoiu vältimatu abi varud, suuremahulise päästesündmuse varud, elanikkonnakaitse varud ja vahendid, küberkaitse ja rahvusvaheline suhtlus.

Täpsemalt rahastatakse riigikaitse ja laiapindse julgeoleku investeeringute programmiga aastatel 2025-2027 järgmisi tegevusi:

- **Politsei- ja piirivalveametile luuakse kriisireserv.** Eraldiseisvalt abipolitseinikest, luuakse sõjaväepolitseis aega teeninud kaitseväelastest 1000-liikmeline kriisireservi rühm (ca 25,7 miljonit eurot).
- **Parandatakse Politsei- ja piirivalveameti koosseisuliste üksuste relvastus- ja harjutamisvõimalusi** (ca 21,6 miljonit eurot).
- **Idapiirile ja nelja suurlinna luuakse drooniseire ja -tõrje võime** (ca 12,6 miljonit eurot).
- **Idapiiri taristu ehitatakse lõpuni ning täiendatakse seiretehnika võimet.** Sealhulgas vahetatakse välja piiri kaitsmiseks vajalik eritehnika ja masinapark ning katsetatakse piiriveekogudel ujuvat piiritaristut (ca 17,8 miljonit eurot).

Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Siseministeerium	5 476 804	56 064 858	16 077 166	77 618 828

- **Kogu ühiskonnas juurutatakse kriisideks vajalikke oskuseid.** Luuakse sisekaitseakadeemias elanikkonnakaitse õppetool. Elanikkonnale, asutuste juhtidele ja päästjatele korraldatakse kriisikoolitusi ning viiakse 2026. aastal läbi ulatuslik üleriigiline kriisiõppus. Lisaks suurendatakse päästeameti võimet viia läbi ulatuslikku evakuaatsiooni. Häirekeskuses viiakse hädaabiteadete menetluse üle kaasaegsemale infosüsteemile tagamaks suuremat funktsionaalsust ning käideldavust. (ca 15,8 miljonit eurot)
- **Toetatakse kohalikke omavalitsusüksusi kriisideks valmistumisel.** Lisaks olemasolevatele tegevustele luuakse Päästeametisse omavalitsusüksuste kriisispetsialistide süsteem, kelle eesmärk on toetada omavalitsusi kriisideks valmistumisel ja elutähtsat teenust korraldava asutuse ülesannete täitmisel (ca 3,1 miljonit eurot).
- **Ühtlasi suurendatakse Päästeameti varusid päästetöödeks,** et olla paremini valmis tsiviil- ja riigikaitsealisteks kriisideks (ca 3,0 miljonit eurot).

Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Siseministerium	3 618 699	10 897 571	3 636 160	18 152 430
Riigikantselei	802 753	1 992 040	625 606	3 420 399

- **Politsei ja piirivalveametnikud saavad praktilisema ja kvaliteetsema väljaõppe.** Ehitatakse välja Sisekaitseakadeemia arenduse kaks etappi (nagu eespool välja toodud, esimese etapi raha kantakse otse RKAS eelarvesse), sealhulgas erinevateks politsei- ja jõustruktuuride treeninguteks vajalik mitmeotstarbeline hoone (nn taktikamaja) Tallinnas ning harjutusväljaku ja alarmsõidukikoolitusteks vajalik autodroom Väike-Maarjas.

Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Siseministerium	0	23 652 586	1 347 414	25 000 000

- **Investeeritakse riigisaladusega kaetud vajadustesse.**

Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Siseministerium	9 119 424	1 623 302	1 997 802	12 740 528

- **Tuuakse Maksu- ja Tolliametisse sanktsioonikuritegude uurimisalluvus,** mis vabastab Kaitsepolitsei ameti ressursi, et tegeleda hübriidohtudega.

Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Rahandusministerium	506 800	506 800	506 800	1 520 400

- **Suurendatakse 18 haigla traumavaru kuue päevani.** Tänaused traumavarud on mahus 16-48 tundi. Suurem varu tõstab tervishoiusüsteemi valmisolekut tulla toime suurte kriisidega, kui haiglasse saabub tavapärasest oluliselt rohkem traumapatsiente. Tervishoiuvaldkonna ETO-de toimepidevuse tagamiseks investeeritakse 2026. aastal 500 000 eurot.

Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Sotsiaalministerium	0	23 380 552	1 217 051	24 597 603

- **Luuakse võimalus kriiside eel suurendada Eestis asuvaid toiduvarusid.**

Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Regionaalministeerium	48 130	293 871	293 871	635 872

- **Suurendatakse riigi IT-, side ja küberkaitsevõimet.** Sealhulgas parandatakse operatiivside toimepidevust.

Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium	287 927	185 000	50 000	522 927
Justiitsministeerium	519 593	1 459 093	1 745 323	3 724 009

- **ERR ja Levira saavad varugeneraatorid, suurendatakse andmete edastamise võimet tugijaamades ja ERR-i telemajas.** Eesmärk on tagada raadio- ja telekanalite toimimine ulatuslike elektri- ja sidekatkestuste ajal.

Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Kultuuriministeerium	968 000	773 000	773 000	2 514 000

- **Parandatakse ühendusvõimalusi välisministeeriumi saatkondade vahel.**

Valitsemisala	2025	2026	2027	KOKKU
Välisministeerium	242 037	1 045 032	321 548	1 608 617

Lisarahastus aitab kõrvaldada olulised võimelüngad ja astuda kriisivalmiduses oluline samm edasi, et inimestel oleks Eestis kindel ja turvaline elada.

Käesolev riigikaitse ja laiapidse julgeoleku investeringute programm on eraldiseisev 2023. aastal heakskiidu saanud investeringute kavast, millega eraldati 80 miljonit eurot 2024-2027 aastateks peamiselt selleks, et tagada püsirahastus aastatel 2020-2022 loodud võimeteks. Enne seda on aastatel 2022-2023 ühekordselt laia riigikaitse investeeritud veel 120 miljonit eurot.

2.3 Kultuuri ja spordi suursündmuste meetme eelarve suurendamine

Kultuuriministeeriumil on alates 2018. aastast spordi- ja kultuurisündmuste korraldamise toetamise taotlusvoor¹, mille eesmärk on tuua Eestisse rahvusvahelisi kultuuri- ja spordisündmusi, millega laekub riigile välismaiste kaaskorraldajate ja välismaiste toetajate toetuse arvelt tehtavatelt kuludelt ning välisosalejate ja välisküllastajate tehtud kuludelt täiendavat maksutulu. Toetuse andmise tingimuseks on, et välisrahalt riigile laekuv käibemaks on võrdne vähemalt toetuse 1,2-kordse suurusega. Seega toetusmeetmest eraldatud summal on vähemalt 20%-line tootlus siseriiklikku käivet arvestamata.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/122032019006?leiaKehtiv>

Taotlusvooruks ette nähtud vahendid on alates taotlusvooru loomisest olnud Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelises reservis. Selleks, et toetusi välja maksta esitab Kultuuriministeerium peale toetuse eraldamise otsuse tegemist taotluse Rahandusministeeriumile.

Peale sündmust esitab toetuse saaja sõltumatu kolmanda osapoole koostatud majandusliku mõju analüüsi, mis on aluseks lõpliku toetussumma kujunemisel. Kui majanduslik mõju jääb väiksemaks, kui esialgu prognoositud, siis väheneb ka toetuse summa.

Taotlusvoo on ennast tõestanud ja õigustanud ning huvi taotlusvoorst toetusi taotleda ja seeläbi ka Eesti majandust välisraha kaasamise abil elavdada on aasta-aastalt kasvanud. Taotlusvoorst eraldatud summad viimaste aastate lõikes on olnud alljärgnevad:

Aasta	2021	2022	2023	2024
Eraldatud summa	1 350 368	1 916 731	2 423 705	2 000 000
Toetatud üritused	6	11	11	9
Välisraha riigile (mln eurot)	11,5 kuni 14,5	15,5 kuni 18,8	21,7 kuni 28,5	18,9 kuni 24,7
Käibemaks riigile välisrahalt	1 796 658	2 437 813	3 564 826	3 199 152
Kordaja	1,33	1,27	1,47	1,61

2024. aastal toetati taotlusvoorst 9 sündmust kokku 2 000 000 euroga. Majandusliku mõju analüüsi kohaselt kasvas toetatud ürituste tulemusena Eestis tegutsevate ettevõtete käive välisraha toel 18,9 kuni 24,7 miljoni euro võrra, millelt käibemaksu tasuti riigile 3,2 miljonit eurot. Seega sai riik eraldatud toetused käibemaksuna tagasi 1,61 kordselt.

Taotlusvoo 2025. aastal toimuvate sündmuste toetamiseks avati 04.11.2024. Taotlusvooru esitatud taotluste hindamise komisjon kogunes 02.12.2024. Komisjoni koosoleku ajaks oli esitatud kokku 16 taotlust kogusumma 3 167 477 eurot. 2025. aastaks on taotlusvooru planeeritud 2 miljonit eurot. Vastavalt taotlusvooru tingimustele vaatas komisjon esitatud taotlused läbi nende esitamise järjekorras ja tulenevalt taotlusvooru planeeritud eelarvevahendite lõppemisest ei olnud komisjonil võimalik sisuliselt hinnata kuut taotlust. Hindamata jäänud taotlustest viis olid spordivaldkonna rahvusvahelised tiitlivõistlused ja üks kultuurisündmus. Hindamata jäänud taotluste esitajad taotlesid kokku 872 477 eurot.

Riikliku toetuseta ei ole võimalik hindamata jäänud kuut sündmust 2025. aastal Eestis korraldada ja taotlejad peavad korraldusõigusest loobuma. Selle tulemusena jäävad Eestis tegutsevad ettevõtted ilma täiendavast välisrahast ja riik välisrahalt laekuvast maksutulust, sest tegemist on riigi majandust otseselt elavdava taotlusvooriga, mille mõju riigi eelarvepositsioonile on positiivne. Välisrahalt laekub riigile käibemaksu vähemalt 1,2 korda enam kui eraldatav toetus. Komisjoni poolt hindamata jäänud taotluste puhul prognoosivad korraldajad välisrahalt Eesti riigile laekuvaks käibemaksuks kokku 1,56 miljonit eurot.

Lisaks majanduslikule mõjule kaasneb ürituste korraldusõigusest loobumisega organisatsioonidele ja riigile mainekahju rahvusvahelisel tasandil, sest rahvusvahelised üritused kujundavad Eesti head mainet ja reklaamivad Eestit ka turismi sihtpunktina.

Tulenevalt eelpool toodust esitas Kultuuriministeerium 18.12.2024 Rahandusministeeriumile taotluse **suurendada** nende tegevuste loetelus, milleks võib kasutada Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelisi vahendeid, **tegevuse „Kultuuri ja spordi suursündmuste meede“ 2025. aasta eelarvet 872 477 eurot** Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbeta vahendite arvelt. Rahandusministeerium on ettepaneku läbi vaadanud ja toetab tegevuse eelarve suurendamist.

2.4 Aktsiaselts A. L. A. R. A. investeringu- ja tegevustoetus

Vabariigi Valitsus võttis 30.05.2024 valitsuskabineti nõupidamisel vastu otsuse, millega anti põhimõtteline nõusolek Kliimaministeeriumi ettepanekule määrata Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuse (edaspidi Vaivara OJKK) käitajaks riigi äriühing Aktsiaselts A. L. A. R. A. (edaspidi AS ALARA) ning seati riigivara valitsejale ülesandeks anda AS-le ALARA üle Vaivara OJKK kinnistu koos sellel paiknevate hoonete ja rajatistega.

Vabariigi Valitsus võttis 19.12.2024 istungil vastu korralduse, millega anti kliimaministrile volitus AS ALARA aktsiakapitali suurendamiseks ning nõusolek Vaivara OJKK varade üleandmiseks AS-le ALARA mitterahalise sissemaksena. Samuti nõustus Vabariigi Valitsus ettepanekuga näha Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelistesse vahenditesse Kliimaministeeriumi valitsemisalale 2025. aastasse ette **4 820 000 eurot AS-le ALARA investeringu- ja tegevustoetuseks**, vähendades selleks vastavalt 2025. aasta Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbeta vahendeid.

AS-le ALARA ette nähtud sihtotstarbelisest eelarvest moodustab 4 320 000 eurot investeringutoetus, mille eesmärk on võimaldada Vaivara OJKK täitunud ladestusala sulgemine ning keskuse uue ladestusala väljajhitamine. Ladestusala on prügila põhiväärtus, milleta pole võimalik jäätmeid keskuses vastu võtta ega tulu teenida. Prügila käivitamisega seotud tegevustoetuseks kavandatud summa on 500 000 eurot

2.4.1 Eelarve eraldamise vajalikkuse põhjendused

Kliimaministeeriumi vastutusalas on riigi kohustused seoses ohtlike jäätmete käitluse korraldamisega. Riigi omandisse kuuluv Vaivara OJKK on Eestis ainus ohtlike jäätmete prügila. Prügila täitub 2024. aasta jooksul ning samuti lõpeb 2024. aasta lõpus hetkel kehtiv operaatorileping. Kliimaministeerium on Vabariigi Valitsuse nõusolekul otsustanud keskuse määrata riigi äriühingu valdusse, kes võtab üle kogu keskuse töö korraldamise. Keskuse töö jätkumiseks on Kliimaministeeriumi hinnangul tarvis eraldada ministeeriumile rahalisi vahendeid, mille abil suurendada osalust aktsiaseltsis ning tagada keskuses ohtlike jäätmete ladestusvõimekus ning korraldada täitunud ladestusala lõppkatmine ja korrastamine. Kliimaministeeriumi on seisukohal, et selleks pole võimalik leida vahendeid ministeeriumi valitsemisala eelarvest muude finantseerimistehingute, investeringute või programmegevuste arvelt.

Keskusesse uute ladestusala ehitamiseks on koostatud keskkonnamõjude strateegiline hindamine, detailplaneering ning ladestusala eelprojekt. Keskuse laiendamiseks on arvestatud ka Narva-Jõesuu linna üldplaneeringus. Selleks, et keskust oleks võimalik jätkuvalt avatuna hoida, on tarvis kiiremas korras alustada täiendavate ladestuskärgede ehitamisega. Jäätmeid on enne kõrvaldamist lubatud ajutiselt ladustada ja selleks on oluline, et juba 2024. aasta jooksul

kuulutatakse välja riigihange projekteerimis- ja ehitustööde teostamiseks. Riigihanke väljakuulutamiseks peavad selle algatajal olema rahalised vahendid tööde eest tasumiseks.

Vaivara OJKK täiendava ladestusala ehituseks koostati 2022. aastal esmane orienteeruv arvutuskäik. Selle kohaselt oleks nelja kärje koos sinna juurde kuuluvate tehnosüsteemide rajamise maksumuseks kujunenud koos käibemaksuga 3 809 409 eurot. Võttes arvesse inflatsiooni ja ehitustööde maksumuse tõusu prognoositakse karge ehitamise maksumuseks 4 000 000 eurot, millele lisandub 320 000 eurot täitunud ladestusala lõppkatmiseks ning 500 000 eurot AS ALARA jooksvate kulude katmiseks seoses keskuse igapäevatöö korraldamisega. Kuna ohtlike jäätmete vastuvõtt ja käitlemine pole seni AS ALARA tegevusalaks olnud, pole ettevõttel veel välja kujunenud tööpraktikaid ning puuduvad ka eelarvelised vahendid keskusesse töötajate palkamiseks, vajalike töövahendite soetamiseks ning keskuse kommunaalarvete tasumiseks. Prügila käivitamisega seotud tegevustoetuse prognoositav jagunemine on järgmine:

Väljaminek	2025. aasta prognoositavad kulud
Keskuse kommunaalkulud	80 000 €
Seadmete, masinate ja tööriistade soetamine	100 000 €
Seadmete ja masinate hooldus	30 000 €
Tööjõukulud	180 000 €
Nõrgveepuhasti hooldus	110 000 €
Kokku	500 000 €

AS-le ALARA seni riigieelarvest eraldatud vahendite maht ei võimalda Vaivara OJKK tööd korraldada, keskust avatuna hoida ega seda laiendada. Juhul kui Vaivara OJKK laiendamiseks rahalisi vahendeid ei eraldata, tuleb riigil keskus sulgeda ning tagada prügilas järelhooldus järgmise 30 aasta jooksul, mis nõuab regulaarselt riigieelarvelisi vahendeid. Suletud prügilas tekib endiselt nõrgveet, mille puhastamiseks peab töötama nõrgveepuhasti. Puhasti töös hoidmine vajab vähemalt ühte töötajat (puhasti operaator) ning maksab riigile hinnanguliselt umbes 130 000 eurot aastas.

Keskuse sulgemine tähendaks ka seda, et Eestis tegutsevad tööstus- ja jäätmekäitlusettevõtted, kelle tegevuse käigus tekivad sellised ohtlikud jäätmed, mille kõrvaldamiseks pole teist võimalust peale ladestamise, peavad leidma alternatiivsed koostööpartnerid väljaspool Eestit. See on aga ettevõtete jaoks ebasoodne lahendus, kuna tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 2024/1157/EL artiklist 4, mis käsitleb jäätmesaadetisi, on kõrvaldamiseks ettenähtud jäätmete saadetised üldiselt keelatud, välja arvatud juhul kui sihtriik on selleks eraldi loa andnud. Väljaspoole EL ja EFTA riike on kõrvaldamiseks mõeldud jäätmete vedu täielikult keelatud. Selliste jäätmete veoks tuleb iga saadetis eraldi registreerida ja lubade taotlemine, läbiviimine ja seotud järelevalve kujutab suurt koormust nii ettevõtetele, kelle tegevuse käigus jäätmed tekivad kui ka Keskkonnaametile, kes loataotlusi läbi vaatab ja jäätmesaadetiste üle järelevalvet teostab. Samuti on sihtriigil alati õigus keelduda jäätmesaadetiste sisseveost. Seetõttu on ülioluline, et Eestis säiliks võimekus ohtlike jäätmete kõrvaldamiseks.